

[Lilli Gyldenkilde]

at se på dette her, nu da vi står i en ny situation, og det mener jeg vi gør, hr. Steffensen.

(Kort bemærkning).

Steffensen (KrF):

Jeg vil ikke afvise, fru Lilli Gyldenkilde, at der måske kommer en ny situation i sagen og er kommet det, men så står ministerens påstand om, at det er taget med i overenskomsterne, imod den påstand, som fru Lilli Gyldenkilde kom med, nemlig at det ikke er taget med i overenskomsterne.

Svend Auken (S):

Pointen er jo, at man har sagt, at dette spørgsmål skulle løses under overenskomstforhandlingerne, men at man intet har gjort for at få det løst. Al mulig snak fra ordfører eller ministerside kan jo ikke fjerne den kendsgerning, at der ingenting er gjort, og det i en situation, hvor man er parat til at fjerne dyrtidsregulering og taktregulering. Det mener jeg er en kendsgerning.

Det, der kalder mig op, er to ting, hvoraf den ene er et svar til hr. Hans Jørgen Holm. Vi er indstillet på at løse det reelle problem, og det har vi været igennem flere år; senest var det en del af den daværende socialdemokratiske regerings udspil i september måned.

Den anden er et svar til arbejdsministeren, der ikke kan se logikken i det, der er sket fra vor side. Jeg synes ellers, det er meget logisk, at vi siger, at det oprindelige lovforslag ensidigt rammer bestemte erhverv og gør det på en måde, som indebærer, at folk selv kommer til at betale for det.

Derefter har man sagt, at man ville mildne forslaget ved overenskomsterne, men man har ikke gjort noget ved det, og problemet er altså heller ikke løst ved overenskomsterne. Derimod har man efterfølgende ad administrativ vej lavet en række omgælsesmuligheder, som dels skaber forskelsbehandling mellem folk, dels selvfølgelig mindsker besparelsen ganske betydeligt. Min fornemmelse er, at besparelsen vil være meget beskedn, og at den vil ramme dér, hvor det gør mest ondt.

Jeg tror også, det vil være svært at forklare folk den situation, at når to arbejdere står ved det samme husbyggeri og arbejder og det bliver dårligt vejr – det samme dårlige vejr, for det er det samme hus, vi taler om – og den ene kan hjemsendes på grund af materi-

alemangel som følge af dårligt vejr og den anden må hjemsendes som følge af dårligt vejr, har den første, men ikke den anden ret til dagpenge. Jeg synes, det er helt urimeligt, og jeg er bekymret for den tendens, der er til, at man laver smutveje og omgælsesmuligheder og plat i vores lovgivning for at løse et problem, som kunne løses meget mere regulært, nemlig dels ved, at man fjernede de nu-gældende vejrligsbestemmelser, dels ved, at man indførte en generel regel om, at arbejds-giverne skulle betale de første otte timer.

Jeg ønsker ikke, at denne 8 timers betalingsregel for arbejdsgiveren skal være et led i overenskomsterne, den skal være et led i lovgivningen, og den skal omfatte enhver form for hjemsendelse, enhver form for afskedigelse. Jeg tror, at man kun vil kunne dæmme op for noget af det misbrug af vort dagpengesystem, som alle erkender foregår i dag, hvis det kommer til at koste virksomhederne penge, når de sender folk hjem.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den fg. formand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget. ml

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 97:

Forslag til folketingsbeslutning om betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden.

Af Marianne Bentsen-Pedersen (SF) m.fl.
(Fremsat 8/4 83).

Sammen med denne sag foretoges den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 100:

Forslag til folketingsbeslutning om betalt frihed til uddannelse.

Af Jytte Andersen (S) m.fl.
(Fremsat 21/4 83).

Den fg. formand (Povl Brøndsted):

Inden jeg åbner forhandlingerne, skal jeg gøre opmærksom på, at der i B 97 under bemærkningerne på side 2, 2. spalte, nederst i 1. afsnit under 1 er en trykfejl, som kan afspore forhandlingen. Der står her:

»For at lave en gratis indkøring af den betalte frihed til uddannelse«. Der skal stå: »For at lave en gradvis indkøring af den betalte frihed.«

Jeg beder om, at denne rettelse bevirker, at vi ikke får en unyttig debat forårsaget af denne trykfejl eller skrivefejl.

Jeg skal gøre opmærksom på, at der er dobbelt taletid, dvs. 10 minutter til ordførerne og 30 til arbejdsministeren.

Forhandling

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Den 7. april i år behandlede vi her i folketingsalen et beslutningsforslag for det radikale venstre om et 10 punkts program for voksenundervisning og folkeoplysning. I dette program indgik et forslag om oprettelse af en uddannelsesfond og gradvis uddannelsesorlov til alle.

Nu har såvel SF som socialdemokratiet fremsat beslutningsforslag om det samme spørgsmål, som i mangt og meget minder om det radikale forslag. Jeg skal ikke her forsøge at gætte på, hvorfor de to partier hver for sig har villet fremsætte deres eget forslag; det havde måske været mere naturligt, om forskelle i synspunkterne var blevet fremført i forbindelse med behandlingen af det forslag, vi allerede har.

I øvrigt skal jeg til indledning kun sige, at regeringens holdning til disse spørgsmål naturligvis er den samme som for en måned siden, og at jeg derfor vil gøre mit indlæg kort og ikke behøver at bruge 30 minutter.

Regeringen er enig med forslagsstillerne i, at der bør satses på uddannelse som et væsentligt element i vort samfund. Vi har behov for uddannelse og videreuddannelse for at kunne leve op til de ændrede krav, der stilles til os både på arbejdsmarkedet og i samfundet i det hele taget. Hele den side af sagen

kan vi ikke blive uenige om, og dér, hvor vore veje skilles, er i spørgsmålet om betalt uddannelsesorlov og grundlaget og betingelserne herfor.

Under behandlingen af et tidligere forslag fra SF om det samme spørgsmål den 24. marts 1982 udtalte den daværende undervisningsminister, fru Dorte Bennedsen, bl.a. følgende (Folketingstidende 1981-82, 2. samling, sp. 4365):

»Efter regeringens opfattelse er det imidlertid helt afgørende, at arbejdsmarkedets parter får mulighed for selv at vurdere og tage stilling til en sådan uddannelsesreform, f.eks. i forbindelse med de kommende overenskomstforhandlinger med henblik på fastlæggelse af en overenskomstmæssig ret til betalt frihed til uddannelse efter nærmere givne retningslinjer.

Efter regeringens opfattelse bør staten endvidere ikke bidrage til finansieringen af selve uddannelsesfriheden.«

Jeg vil gerne give disse ord til mine. Spørgsmålet om tilvejebringelse af midler til en løngodtgørelsesordning er et spørgsmål, som må afgøres ved forhandling mellem arbejdsmarkedets parter. Det samme gælder spørgsmålet om, hvorvidt der skal gives frihed til uddannelse, og på hvilke betingelser dette i givet fald skal ske.

Det er min overbevisning, at en reform af denne art, hvis administration de faglige organisationer, respektive arbejdstagerne, ifølge forslagsstillerne også skal inddrages i, får den bedste udformning, hvis de faglige organisationer selv forhandler sig til rette med arbejdsgiverne om ordningens udformning.

Jeg erindrer i denne forbindelse om, at lønmodtagerorganisationerne ved de netop overståede overenskomstforhandlinger end ikke havde rejst et sådan krav. Det forstår jeg sådan set godt i lyset af de stramme økonomiske betingelser, der gør sig gældende i disse år. Men så er det også ret utroligt, at der nu af partier her i folketinget lægges op til en lovgivning, som sætter sig ud over, hvad arbejdsmarkedets parter har været enige om i denne omgang.

Der er i øvrigt en vigtig forskel på SFs og socialdemokratiets forslag. SF har øjensynlig troet, at socialdemokratiet mente, hvad de dengang sagde, nemlig at staten ikke burde finansiere uddannelsesfriheden, og i SFs forslag lægges der derfor nu op til, at arbejds-

[Arbejdsministeren]

veren skal betale. Der må man sige at SF er blevet narret, for socialdemokratiet har ændret standpunkt og lægger nu også op til, at staten skal betale. I øvrigt vil jeg lade dette eksempel på økonomisk uansvarlig holdning tale lidt for sig selv. Jeg kan sige, at det for regeringen ingen forskel gør; vi er enige i, at staten ikke skal betale, og at det derfor ikke er en sag, som bør ordnes ved lovgivning, men ved frie forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter.

Den fg. formand (Povl Brøndsted):

Ordføreren vedrørende beslutningsforslag nr. B 100 angående betalt frihed til uddannelse, fru Jytte Andersen, har ordet.

Jytte Andersen (S):

Som arbejdsministeren sagde, behandlede folketinget for en måneds tid siden det radikale beslutningsforslag om voksenundervisning og folkeoplysning, ved hvilken lejlighed alle folketingets partier var enige om, at voksenundervisningen skulle opprioriteres, at voksenundervisningen var værdifuld.

I dag skal vi behandle to forslag, nemlig socialdemokratiets og SFs, og efter denne behandling ligger der altså tre forslag på uddannelsesudvalgets bord, tre forslag, der er forskellige i indhold og i struktur, men hvis ligheder og fællestræk er i overvægt. En af lighederne er, at de alle tre retter sig mod en bestemt befolkningsgruppe, nemlig den befolkningsgruppe, som ikke fik chancen for en uddannelse, da de var unge, enten fordi deres forældre ikke havde råd til at give dem en uddannelse, eller fordi de var blevet sorteret fra af folkeskolens præstations- og eksamenskrav.

Skævhederne i uddannelsessystemet er velkendte: vi ved, at der er 800.000, som har under 8 års skolegang, og vi ved også, at der blandt andelen af studerende kun er 6 pct., som kommer fra gruppen ufaglærte arbejdere, selv om den gruppe udgør 23 pct. af befolkningen. Endvidere ved vi, at 54 pct. af børnene i de videregående uddannelser er børn af topfunktionærer, selv om denne gruppe kun udgør 5 pct. af befolkningen. Vi ved også, at skævhederne i efteruddannelsessystemet er store. Hver gang en ufaglært arbejder får en times efteruddannelse, får topfunktionæren 30 timer. Vi ved, at 47 pct. af

medlemmerne af Akademikernes Centralorganisation er på efteruddannelse på et eller andet tidspunkt, mens kun 9 pct. fra Kvindeligt Arbejderforbund får efteruddannelse. Endelig ved vi, at den teknologiske udvikling i meget høj grad nødvendiggør efteruddannelse både af de i forvejen veluddannede og – ikke mindst – af dem, som ikke fik uddannelse, da de var unge. Forslagene sigte er altså at rette op på disse skævheder og på den uretfærdighed, der ligger i kun at være dem, der skal betale for andres uddannelse uden selv at have fået mulighed for at få en uddannelse.

Det er mindst lige så nødvendigt at investere i den million voksne arbejdstagere på arbejdsmarkedet, som ikke har uddannelse, som det er at investere i ungdomsgenerationen, og de tre partier har altså ment det vigtigt, at der var et socialt sigte i disse forslag.

Regeringen er enig i behovet for efteruddannelse, og de borgerlige partier har i virkeligheden ikke nogen indvendinger imod uddannelsesbehovet, men stiller altså det spørgsmål, om vi har råd til det, og i den anledning vil jeg gerne et minut se på, hvad dette egentlig koster. De radikale og SF har i deres forslag ikke sat priser på det, men det har socialdemokratiet: det koster 800 mill. kr.

Det svarer til ca. 40.000 kr. pr. BFU-deltaer. Sammenlignet med andre uddannelser er det følgende: I 1977–78-tal koster uddannelsen af en teolog 300.000 kr., af en tandlæge 460.000 kr., en arkitekt 250.000 kr. og en dyrlæge 560.000 kr. Men hvad investerer samfundet i en specialarbejder? I 1977–78-tal 4.000 kr.

Vi bruger eksempelvis 1 mia. kr., hver gang vi laver en kilometer motorvej, og vi bruger – også i parentes bemærket – 60 mill. kr. på et F-16 fly.

Til negativ indkomstskat bruger vi godt 1 mia. kr., men alligevel kommer regeringen med forslag om yderligere rentetilskud på 450 mill. kr., og det er kort sagt en halv BFU-reform.

Jeg siger ikke dette her for at sætte tingene op imod hinanden, men jeg nævner det som eksempler på, hvad det koster i forhold til hvad. Vi har råd. Det er alene et spørgsmål om politisk fantasi, om politisk prioritering. Der er altså et politisk flertal bag disse forslag, og jeg vil afslutningsvis opfordre rege-

[Jytte Andersen]

ringen til at gå ind i en fornuftig dialog i uddannelsesudvalget.

Bakholt (S):

Det socialdemokratiske forslag om betalt frihed til uddannelse består af tre hovedelementer, som hører sammen, og som ikke kan adskilles.

Det første hovedelement er rammerne for voksenuddannelse, det andet er frihed til at deltage i voksenuddannelsen, og det tredje er løngodtgørelsen. Når jeg understreger, at de hører sammen, er det på baggrund af arbejdsministerens bemærkninger om løngodtgørelsen.

Først vil jeg sige noget om uddannelsesafsnittet.

For det første er det nødvendigt at foretage en opprioritering af voksenuddannelse i de kommende år for at råde bod på de skævheder på uddannelsesområdet, som en masse har talt om, og som er dokumenteret på forskellig vis.

Men det er også nødvendigt, at vi skaber rammer og forudsætninger for en vekselvirkning mellem uddannelse og arbejde for at imødekomme de krav, der stilles i fremtiden. Derfor er disse to elementer særdeles vigtige.

Ulighederne i uddannelsessystemet gælder jo både almindelig skolegang og egentlige erhvervsuddannelser samt efteruddannelsesområdet. Den tid er forbi, hvor menneskets uddannelsesforløb blev afsluttet, når det forlod grundskolen, hvor det var let at klare sig igennem tilværelsen uden erhvervsuddannelse. Nu er det nødvendigt at få en erhvervsuddannelse i et vist omfang, uanset hvad man skal beskæftige sig med.

Uddannelse er altså et stykke værktøj, som mennesker dels skal bruge til at kvalificere sig til arbejdslivet, dels til en personlig udvikling og dels til at skabe nogle nødvendige forudsætninger for at få indflydelse på deres hverdag i samfundslivet, deres egen omgangskreds og deres arbejdsplads.

Jeg tror, vi skal gøre os klart, at man, hvis den uddannelsesmæssige baggrund ikke er tilstrækkelig god, ikke har de nødvendige forudsætninger for at honorere de krav, der stilles, hvad enten det gælder arbejdslivet eller en aktiv deltagelse i samfundslivet, og det gælder altså på alle niveauer. Derfor skal vi skabe nogle bedre muligheder for voksen-

uddannelsen, hvad enten det er jobkvalifikationer det drejer sig om, eller det er alment udviklende. Det er påkrævet, og det er nødvendigt.

Derfor er der brug for et uddannelsessystem inden for voksenundervisning, som sikrer, at flere får en bredere og bedre uddannelsesmæssig baggrund. Og det er det, som forslaget tager sigte på.

Dernæst vil jeg knytte nogle bemærkninger til spørgsmålet om friheden fra jobbet. Den voksne uddannelsessøgende befinder sig efter vores opfattelse i en situation, der i flere henseender er forskellig fra den skolesøgendes eller f.eks. den studerende ungdoms.

Det er nødvendigt, at vi gennem lovgivningen sikrer dem en midlertidig frihed fra deres arbejde og en ret til at vende tilbage. Hvis vi ikke gør det, afskærer vi alt for mange fra at deltage, og vi skaber en utryghed og usikkerhed, for hvis der er mange, der vælger at gå ind i en voksenuddannelse, kan de måske have vanskeligt ved at vende tilbage til deres arbejde.

Det er altså nødvendigt igennem lovgivning at fastsætte nogle rammer for, hvor megen frihed man kan få til at deltage i voksenundervisning. Vi har i vores forslag sagt, at det vil være rimeligt med 6 måneder hvert tredje år.

En fastlæggelse af sådan nogle rammer vil også få indflydelse på personalepolitikken; det betyder, at vi får en bedre personalepolitik. Vore virksomheder og institutioner, private som offentlige, tvinges til en bedre planlægning, når det drejer sig om erstatningsarbejdskraft, når folk er under uddannelse. I alt for mange situationer oplever vi, at der ikke bliver anvendt erstatningsarbejdskraft, når nogen er under uddannelse.

Det er også nødvendigt som det tredje hovedelement, når vi taler om voksenundervisning, at sikre mod et bortfald af indkomsten. Det er altså nødvendigt med en løngodtgørelsesordning, og den, vi har nævnt, svarer til arbejdsmarkedsuddannelsen i principperne. Det er ikke noget nyt system; det er kendt, det er let at administrere, og det er et godt system.

Det er altså nogle af de hovedpunkter, som skal gennemføres, hvis vi skal rette op på de uddannelsesmæssige skævheder, vi har. Sammenfattende vil jeg sige, at de vil udvise en række skævheder, at de vil skabe nød-

[Bakholt]

vendige rammer for fremtidens voksenundervisning, og at de vil have en dobbelteffekt på den måde, at de skaber mulighed for, at nogle af de ledige får et stykke arbejde.

Jeg kan se, at min taletid er udløbet, så jeg skal slutte med at sige, at det er meget vigtigt at slå fast, at det også er den enkelte, der selv afgør, hvilken uddannelse vedkommende vil deltage i, og hvor meget vedkommende vil deltage i ad gangen.

Karen Højte Jensen (KF):

Jeg forstår, at socialdemokratiet i denne sag har følt sig fristet til at slå sig i hartkorn med SF, som vi for øvrigt ser i så mange andre sager i øjeblikket. Jeg tror næppe, socialdemokratiet kunne fremsætte forslag med økonomiske konsekvenser af en art som det, vi ser nu, hvis man ikke var i opposition og i det hele taget havde meldt sig ud af den gruppe partier, der vil tage et økonomisk medansvar.

Jeg forstår, at socialdemokratiet opfatter dette som 1980ernes store reform. En gennemførelse af beslutningsforslag nr. B 100 ville have vide konsekvenser, for selv om argumentationen i første række går på det vigtige i at give arbejdsstyrken rimelige betingelser for at videreuddanne sig via faglige efteruddannelseskurser, er det i virkeligheden kun et meget beskedent element i det langt mere vidtrækkende forslag.

Socialdemokratiets forslag koncentrerer sig i langt højere grad om behovet for betalt frihed til almen, social eller samfundsrettet uddannelse, eller sagt på en anden måde i bemærkningerne til beslutningsforslaget:

»Det er ikke uddannelsesreformens primære sigte alene at skaffe lønmodtagerne erhvervskompetence, men derimod at give deltagerne større livskvalitet og en personlig udvikling.«

Vel at mærke med lønkompensation!

Endnu et citat viser, at det ikke er den faglige efteruddannelse, der har forslagsstillernes store interesse:

»Såfremt det bliver nødvendigt at prioritere, anvendes uddannelsesbaggrund som grundlag. Desuden tages særligt hensyn til dem, der ønsker at deltage i samfundsmæssige og almene kurser.«

Uddannelsesstilbud livet igennem er naturligvis ved første øjekast besnærende. Når det

drejer sig om almene kurser med et indhold, som også kan udvikle det enkelte menneske, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at vi i dag i de frivillige oplysningsforbund og mange andre steder har et vidt forgrenet net af tilbud til borgerne, hvor der for et relativt beskedent beløb gives den enkelte mulighed for at dygtiggøre sig på snart sagt alle områder, og jeg kan nævne, at oplysningsforbundene såvel som andre private initiativtagere trods krisetider har oplevet en støt stigning i tilgangen.

Jeg kan tilslutte mig arbejdsministerens betragtninger om, at dette her først og fremmest må være et punkt, der skal afgøres mellem arbejdsmarkedets parter, men jeg kan alligevel ikke lade være at gå ind i substansen.

Man ønsker denne lov finansieret af staten, men hvem er staten? Uanset om man bruger ordet »staten« eller ej, ved vi jo alle sammen, at dette forslag vil belaste virksomhederne, for det er det eneste sted, vi har at hente vores penge fra, og i udbygget form vil dette forslag koste omkring 25 mia. kr. om året.

Jeg hæftede mig ved, at fru Jytte Andersen sagde, at vi har råd, at det kun er et spørgsmål om fantasi. Hvor må det være nemt at være socialdemokrat, når tingene er så lette!

Man foreslår, at staten skal få pengene til dette ved en afgift på produktionen, og så peger man på, at teknologien skal holde for. Jeg mener, det er totalt perspektivløst, og hvad kan der ikke ske, hvis virksomhederne drænes for know-how? Tænk, hvad ordningen kunne bruges til i VVS-virksomheder i den periode, hvor naturgassen skal tilsluttes. Hvem skulle tage sig af disse ting?

I forslaget taler man om en beskæftigelses-effekt på 70 pct. Det er der næppe belæg for. Vi har nogle erfaringer fra feriens forlængelse fra 4 til 5 uger, og det gav næppe nogen særlig merbeskæftigelse. Erfaringerne fra efterlønsordningen viser også, at der simpelt hen ikke er belæg for påstanden om denne 70 pct.s effekt.

Så kunne jeg tænke mig at spørge fru Jytte Andersen, om virksomhederne skal være tvunget til at ansætte erstatningsarbejdskraft. I bemærkningerne til beslutningsforslaget står der, at der skal sigtes mod, at arbejdsgiverne skal ansætte vikar under arbejdstagerens uddannelsesorlov. Ordningen omfatter

[Karen Højte Jensen]

alle arbejdstagere, og så har man noget med om, at de uddannede kvinder, der er hjemmearbejdende, nu også skal have reelle muligheder. Jeg mener, disse kvinder allerede har mulighed, men jeg synes til gengæld, det er positivt, at man er blevet lidt bredere i sit sigte. Men hvor har man i virkeligheden gjort af de små selvstændige erhvervsdrivende? Dem har man altså ikke noget tilovers for.

Men en gruppe, som jeg mener man gør alt for lidt ud af i forslaget, er de arbejdsløse. Er det ikke netop dem, der først og fremmest har uddannelses behov? Vi ved, at de fleste specialarbejderskoler har lange køer af ventende arbejdsledige, selv om op til 70 pct. af kursisterne er ledige. En stor del af arbejdsløsheden skyldes manglende mobilitet hos arbejdskraften og faktisk manglende uddannelse til de job, hvor der er efterspørgsel.

Jeg vil gerne spørge forslagsstillerne, hvad der menes med, som der står to gange, at det forudsættes, at den valgte uddannelse følges. Det er dog en ejendommelig bemærkning.

Så har vi også i dag hørt fru Jytte Andersen tale om uddannelseskløften. Dertil vil jeg sige, at denne jo allerede mindskes kraftigt: op imod 90 pct. af alle unge får 3-4 års uddannelse efter folkeskolen, og over en årrække vil uddannelseskløften således næsten forsvinde. Derfor er det et spørgsmål, om der virkelig skal et så omfattende og dyrt forslag til for at samle de kortuddannede, som jeg erkender findes, altså om det ikke var bedre at gøre en direkte indsats, således at de, der har motivation, lyst og evner, får den støtte, de har brug for.

I det hele taget vil jeg sætte et stort spørgsmålstegn ved selve udgangspunktet for socialdemokratiets forslag. Ifølge socialdemokratiet skal der nu bruges milliarder til at forbedre forholdene for dem, der er så heldige at være i arbejde. Her må vi fra konservativ side spørge, om det ikke er langt mere påkrævet at anvende de begrænsede økonomiske ressourcer, som jeg erkender vi har – jeg forstår, det ser anderledes ud for socialdemokratiet p.t. – til en forstærket indsats for at give vore mange unge et reelt uddannelsesstilbud og til at få flere i arbejde.

For mig at se vil socialdemokratiets forslag gøre det endnu vanskeligere for dem, der én gang er kommet ud af systemet, at komme ind igen. Sagt med andre ord forsø-

ger partiet at gøre kløfterne mellem beskæftigede og arbejdsløse, mellem faglærte og ufaglærte endnu dybere, og faktisk mener vi i det konservative folkeparti, at det må være vores opgave at trække udviklingen i modsat retning.

Jeg har ingen bemærkninger til SFs forslag, da jeg mener, at de holdninger, jeg her har fremlagt, i høj grad også er et svar til SFs forslag.

Jeg skal slutte med at sige, at vi ikke kan tilslutte os nogen af forslagene.

Hans Jørgen Holm (V):

Da mit partis ordfører i denne sag, hr. Tørnæs, ikke kan være til stede, skal jeg på venstres vegne gøre nogle bemærkninger til de to beslutningsforslag.

Man kan stille sig det spørgsmål, hvad der er årsagen til, at de to partier fremsætter disse forslag netop nu. Det kunne ligne konkurrence, og man må nok også sige, at der set fra forslagsstillerne kunne ligge en vis propagandaeffekt i forslagene, i hvert fald i en situation, hvor hovedopgaven er at sikre, at der er et produktionsgrundlag for de udgifter, vi allerede har.

De to forslag er for så vidt næsten identiske, idet hovedindholdet går ud på, at man etablerer betalt frihed til en uddannelse. Det, der er tale om i forslagene, er ikke alene en faglig uddannelse, men også en almen uddannelse og – i hvert fald i socialdemokratiets forslag – også organisationskurser. I SF-forslaget går man oven i købet så langt som til at sige, at det er fagbevægelsen og de uddannelsessøgende selv, der skal bestemme, hvad man vil lære.

Man opererer altså her med at indføre en egentlig og lovfæstet uddannelsesløn også for almen uddannelse og som noget nyt i debatten om dette emne, som jo har stået på et stykke tid, også for organisationskurser. Der eksisterer flere steder betalt frihed til uddannelse, men det er noget, som der er aftalt mellem arbejdsmarkedets parter og er et led i, hvad man har aftalt om løn og arbejdsvilkår.

Til trods for at man ikke ved de sidste overenskomstforhandlinger har aftalt noget sådant, fremsætter de to partier altså forslag, som går langt videre, end hvad der egentlig erhvervsmæssigt kunne være tænkt på.

[Hans Jørgen Holm]

Venstre er enig i de uddannelsesmæssige og måske især efteruddannelsesmæssige behov, som den tekniske og den mere generelle samfundsudvikling vil give, men det giver os ikke lyst til at gå ind i nogen af de to forslag. Dels er det først og fremmest et arbejdsmarkedsanliggende, dels har vi allerede lovgivning, der giver disse muligheder.

Vi vender os klart imod statens indblanding i det, der i socialdemokratiets forslag kaldes organisationskurser, og jeg kan ikke lade være med at sige, at realiteten heri i høj grad jo er statsbetalt politisk aktivitet i AOF-regie.

I socialdemokratiets forslag går man endvidere ud fra, at det er det offentlige, der skal betale, altså skatteyderne. Man påregner, at det vil koste omkring 1 mia kr. pr. år, andre har opgjort det til langt større beløb. Det er ganske markant, at medens socialdemokratiet selv havde regeringen, sagde den daværende undervisningsminister, at det ikke kunne være en statslig opgave. Det har man altså åbenbart nu ændret syn på fra socialdemokratiets side, samtidig med at man er kommet i opposition.

SF går betydelig mere drastisk til værks, idet de siger, at det stort set er arbejdsgiverne alene, der skal betale udgifterne til løn, mens staten afholder lønnen, for så vidt der er tale om arbejdsledige under uddannelse. Begge forslag rører ved så væsentligt et princip som, hvorvidt det er en samfundsopgave at indføre en egentlig uddannelsesløn.

Dernæst er det markant, at begge forslagene under påberåbelse af at skulle udligne en uddannelseskloft henvender sig alene til arbejdstagersiden og ikke med ét eneste ord til de selvstændige erhvervsdrivende. Mange af dem har i øvrigt en uddannelse, der tidsmæssigt på ingen måde er længere end mange arbejdstageres. For de mindre selvstændiges vedkommende er muligheden for efteruddannelse betydelig dårligere, måske især set ud fra de økonomiske muligheder, som disse virksomheder mange gange har; jeg skal her henvisse til den diskussion, vi havde om lavindkomst.

Det er altså således en næsten falsk varebetegnelse, forslagsstillerne bruger, når de under dække af at ville udjævne en uddannelseskloft og med påberåbelse af nødvendigheden af demokratiets bevarelse og udvikling gør betalt frihed til uddannelse for løn-

modtagerne til sagen. Det, man i realiteten forsøger her, er snarere at tækkes nogle vælgergrupper, putte dem blå i øjnene i en situation, hvor det stort set er nødvendigt at skære ned på praktisk taget alle områder af hensyn til den samfundøkonomiske formåen. Forestiller man sig da, at der er mulighed for en så gennemgribende og drastisk beslutning i milliardkronerklassen vel at mærke pr. år?

Både af principielle grunde og af helt klare økonomiske grunde må vi afvise begge forslag.

Tove Niemann (FP):

Uddannelse, hvad enten den er teoretisk eller håndværksmæssig, er af stor betydning, men de to beslutningsforslag, vi i dag har til behandling vedrørende betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden, vil vi fra fremskridtspartiet vende os imod.

Beslutningsforslag nr. B 97 fra SF går ud på, at arbejdsgiveren skal betale fuld løn under uddannelsen, men det skal være fagbevægelsen, der helt alene tilrettelægger undervisningen.

Efter socialdemokratiets forslag skal det offentlige, altså alle skatteydere, betale for undervisningen. Men derudover skal den delfinansieres ved skat på produktionen.

Videre står der, at der, hvis det bliver nødvendigt at prioritere de uddannelsessøgende, skal tages særligt hensyn til dem, der ønsker at deltage i samfundsmæssige og almene kurser. Ligeledes skal det primære sigte ikke være at skaffe lønmodtagerne erhvervskompetence, men derimod at give deltagerne større livskvalitet.

Endelig står der, at dette vil have stor betydning for erhvervslivets fremtidige produktion. Det vil jeg nu sætte et stort spørgsmålstegn ved, for jeg mener, det vil gå lige omvendt. Hvis arbejdstagere og arbejdsgivere skal skaffe penge til de to meget omfattende beslutningsforslag, bliver der ingen produktion tilbage i Danmark.

Fremskridtspartiet afviser de to beslutningsforslag som ganske urealistiske, især i den nuværende økonomiske situation.

Bente Juncker (CD):

At uddannelse er noget væsentligt i vores komplicerede samfund, kan vi uden videre

[bente Juncker]

vedkende os. Vi kan også vedkende os det faktum, at der er behov for, at mennesker, der af en eller anden grund ingen eller i hvert fald kun i ringe omfang fik en uddannelse, medens de var helt unge, skal have en chance for at starte på ny på et senere tidspunkt i livet. Denne mulighed mener vi allerede er til stede i vidt omfang, men socialdemokratiet og SF ønsker med disse forslag at gå et meget langt skridt videre, efter socialdemokratiets forslag på statens regning, efter SFs forslag på arbejdsgivernes regning, private såvel som offentlige.

Ingen af delene kan vi i CD acceptere, og vi er enige med arbejdsministeren i, at disse ting ikke skal afgøres ved lovgivning, men indgå i arbejdsmarkedets frie forhandlinger.

Angående ordet »frihed«, som jo også kan tillægges en anden betydning end »fri for arbejde«, kan jeg ikke lade være med at komme med en kommentar. Fra SFs side siges det i bemærkningerne til lovforslagets punkt 7, at ikke alle fra starten vil være særlig motiverede, og at der derfor må foretages opsøgende arbejde på arbejdspladserne. Hvor er friheden så egentlig henne? Er det i virkeligheden tanken, at en ganske bestemt undervisning og uddannelse skal presses ned i halsen på en bestemt befolkningsgruppe gennem opsøgende arbejde fra klubbers, fællesklubbers og fagforeningers side?

CD må afvise disse forslag.

Lone Dybkjær (RV):

Da mit partis ordfører i denne sag, hr. Ole Vig Jensen, ikke kan være til stede, skal jeg på hans vegne sige nogle ord om de to forslag.

Det skal for det første ske ved, at vi naturligt henviser til vores eget forslag og den debat, der fandt sted i den anledning. Dernæst vil jeg gerne sige, at jeg betragter det som noget godt, at der nu er kommet flere forskellige forslag frem, som trækker nogle forskellige principper op, og som muliggør et konstruktivt udvalgsarbejde. Dette er også henvendt til regeringspartierne ordførere. Nu skal jeg sige det meget stilfærdigt, fordi én af ordførerne netop er så venlig at tage min telefon i øjeblikket, hvor jeg ikke selv kan gå ud at tage den, og hvor jeg er nervøs for, at det er et af mine børn, som undrer sig over, hvor jeg bliver af. Det, jeg gerne vil

sige, er at jeg synes, der i hvert fald er basis for en konstruktiv drøftelse af, hvordan vi kommer videre i dette spørgsmål, og det håber jeg regeringspartierne vil gå ind i, for jeg synes, det er for kedeligt, hvis vi bare mere eller mindre godt afviser at diskutere disse ting. Det ville dog være ønskeligt, hvis vi på dette område, når det drejer sig om voksenundervisning, videreuddannelse og efteruddannelse, også kunne opnå nogle brede forlig, sådan som det har været muligt inden for f.eks. folkeskoleområdet.

Så skal jeg som hovedlinje sige – og det fremgår jo også af vores eget forslag, at vi siger ja til en udbygning og forbedring af uddannelsesstilbuddene for voksne. Vi mener også, det bliver nødvendigt at forbedre de økonomiske vilkår under en eller anden form, men som det også fremgår af vores eget forslag, har vi jo været temmelig stilfærdige i de krav, vi har stillet hertil.

I tilknytning hertil skal jeg også sige, at vi siger nej til socialdemokratiets forslag om en produktionsafgift og også de seks års tilknytning til arbejdsmarkedet og altså også nej til SFs forslag om, at det skal være arbejdsgiverfinansieret.

Jeg synes i øvrigt, den karakteristiske forskel mellem det forslag, socialdemokratiet har fremsat, til dels det, SF har fremsat, og så de radikale tankegange er, at der altid fra socialdemokratiets side har været en tilknytning til arbejdsmarkedet. Det nye er formentlig, at man ikke længere mener, det skal være arbejdsmarkedsfinansieret, når der er tale om denne form for voksenundervisning, medens de radikale altid har været tilhængere af, at det skulle være frigjort fra arbejdsmarkedet, og at der skulle være tale om noget mere alment.

Vi finder det derfor også forkert, at socialdemokratiet så klart har knyttet sig til dem, der allerede er i arbejde. Det afgørende for os er, at man ikke blot får det knyttet til spørgsmålet om arbejdsmarkedet, og fremfor alt også, at det ikke bliver styret af arbejdsmarkedets parter, men netop går ind i det almene system.

Når det er sagt, vil jeg tilføje, at det naturligvis ikke gælder den meget konkrete efteruddannelse, som vi i øvrigt mener bør udbygges, og som i vist omfang for nogle grupper vedkommende allerede finder sted. Der mener vi, at det må være naturligt, at ar-

[Lone Dybkjær]

bejdsmarkedets parter er inde i billedet, sådan som de er i dag, hvor man jo i et vist omfang har betalt frihed til uddannelse, men det gælder selvfølgelig kun visse, kan man sige, mere privilegerede grupper.

Da vores forslag blev behandlet, brugte undervisningsministeren udtrykket, at han kunne hilse fra nogle af dem, der arbejdede med de mere erhvervsrettede uddannelser, og sige, at man savnede noget i vores forslag, og det synes jeg vi skal tage til efterretning. Det er jeg sådan set enig i, for det, der sker i øjeblikket, når man får finansieret uddannelse for arbejdsmarkedets parter, er jo den direkte efteruddannelse meget præcist i forbindelse med det arbejde, man nu har. Men jeg synes, der kan være behov for, at man ser både på den sag og på en videre uddannelse, der giver en bedre kvalificering, som måske ikke umiddelbart er i arbejdsgiverinteresse. Det foregår jo i meget høj grad på frivillig basis, men er meget afhængigt af, om man kan få lov til det og til at tilrettelægge det sådan, at det kan kobles sammen med ens øjeblikkelige arbejde. Jeg synes, der er behov for, at man ser på, om man kan gøre noget mere – også mere end det, vi har foreslået i vores udspil.

Derudover er det klart, at der er behov for almen uddannelse både af hensyn til den enkeltes udvikling og af hensyn til samfundsudviklingen.

I øvrigt synes jeg, man i de to foreliggende forslag har gjort for lidt ud af spørgsmålet om uddannelse i forbindelse med arbejdsløshed. Nu synes jeg ikke, det har så meget formål, at man står og bebrejder hinanden, hvad der er gjort, og hvad der ikke er gjort i tidligere regeringer, men jeg vil i hvert fald sige, at man her måske kunne have ønsket sig en lidt større aktivitet fra den tidligere socialdemokratiske regerings side. Jeg synes, det var værd at overveje, om man i forbindelse med udbetaling af arbejdsløshedsdagpenge efter et vist stykke tid skulle stille krav om en vis uddannelse. Jeg er godt klar over, at det er et totalt brud med det system, vi har i øjeblikket, og jeg kan også godt se, at der er en række vanskeligheder forbundet med det, bl.a. i forhold til de uddannelsessøgende, men da der nu er en hel del, der er ledige, også ud over f.eks. 6 måneder, og vi desværre må konstatere, at dette tal er voksende, skulle vi måske alligevel spørge os selv om,

om vi ikke skulle stille krav til uddannelse. Det behøver ikke at indebære, at vi skal stille krav om, at man skal uddanne sig alle 40 timer om ugen, men man kunne måske for ikke at komme i for stor konflikt med fagforeningerne stille en eller anden form for krav om, at man skal tage uddannelse måske 20 timer om ugen. Det kunne i høj grad være valgfrit, men det kunne også være noget, der var erhvervsrettet eller i hvert fald indirekte erhvervsrettet i retning af, at man forbedrede nogle af sine færdigheder, sådan at man var i stand til at begå sig bedre på arbejdsmarkedet, f.eks. ved at man forbedrede sine sprogkundskaber. Jeg mener altså, at vi skulle begynde at diskutere på en lidt anden måde, end vi hidtil har gjort, om vi ikke kunne gøre noget mere, når det drejede sig om de arbejdsløse, og måske mere eller mindre lade det indgå som krav.

De to forslag, der foreligger her, omhandler jo betalt frihed til uddannelse, og det fremgår klart, at det skal være i arbejdstiden. I den anledning vil jeg foreslå, at man begyndte at diskutere, om vi kunne finde nogle kombinationer mellem betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden og uden for. Jeg kan i den forbindelse nævne den tendens, vi har set inden for det område, jeg kender til, ingeniørområdet. Der var det i de gode tider klart, at man havde betalt frihed til uddannelse, når det drejede sig om efteruddannelse; det var der råd til, og det accepterede alle parter. Men i dag, hvor man ved, at firmaerne er under pres, og hvor medarbejderne selvfølgelig også er det, ser man i høj grad, at medarbejderne selv lægger tid til, som det hedder, altså at de f.eks. får kurserne betalt, men nu selv yder en ekstra arbejdsindsats, når de skal på kursus, senere hen i form af merarbejde. Dette synes jeg også man skulle tage op i betragtning af den økonomiske situation, vi vel alle er mere eller mindre enige om vi befinder os i.

Når det drejer sig om spørgsmålene om efteruddannelse, videreuddannelse og almen uddannelse – og det skal være min slutbemærkning – forekommer det mig, at den debat, vi har ført på disse områder, i virkeligheden ikke er kommet særlig langt. Jeg kan godt mindes dengang, jeg for ca. 10 år siden kom med nogle af mine første principielle indlæg om behovet for livslang uddannelse, og i virkeligheden må man sige, at der ikke

[Lone Dybkjær]

er sket meget i disse år. Det skyldes vel bl.a., at vi egentlig ikke har fået diskuteret grunduddannelserne i relation til videreuddannelse, efteruddannelse, omskoling osv. Vi fastholder, at vi skal blive ved med at have de traditionelle, meget langvarige grunduddannelser, og når vi ikke kan pille ved dem, får vi faktisk også lagt en bremse på videreuddannelse, efteruddannelse for voksne.

Jeg vil til slut spørge undervisningsministeren, om det ikke var en overvejelse værd at få en redegørelse om disse forhold, hvor man bl.a. kunne lade sig inspirere af progressive og nye tanker på dette felt fra udlandet; ellers er jeg bange for, at vi får kvalt voksenundervisningen i velvilje, og det var jo sådan set ikke meningen med det hele.

Steffensen (KrF):

Jeg synes, det var nogle yderst interessante bemærkninger, fru Lone Dybkjær kom med i sit indlæg, og jeg synes bestemt, de åbner for nogle perspektiver, som er værd at arbejde videre med. Kristeligt folkeparti afviser ikke at drøfte, endsige være med til at frembringe noget i forbindelse med de problemer, som disse forslag rejser, men som de to forslag er formuleret, må vi afvise dem.

Det er jo kun godt en måned siden, vi drøftede problemerne i forbindelse med det radikale venstres forslag om 10 punkts programmet, og jeg finder egentlig, at det, som kom ud af den debat, er mere konstruktivt og fremtidsmålrettet end den lidt for kontante fastlåsning, disse forslag er udtryk for.

Fru Jytte Andersen sagde, at vi havde råd til det. Ja, at vi i en tid med økonomisk knappe ressourcer skal være meget forsigtige med at skære ned på uddannelsesområdet, er vi enige i, men det er rigtigt nok et spørgsmål, om vi har råd til at gå ind i problemstillingen på den måde, der er lagt op her. Vi må altså afvise forslagens form, men ikke problemstillingen.

Jeg synes også, det var yderst interessant, at arbejdsministeren citerede just fra Folketingstidende 1981-82, 2. samling, hvor den daværende undervisningsminister jo under den debat sagde, at regeringen – og det var altså den socialdemokratiske regering – var af den opfattelse, at staten ikke bør bidrage til finansieringen af selve uddannelsesfriheden. Det er jo et af de eksempler, der viser,

at det er gavnligt, at der skiftes regering en gang imellem, fordi man derved får nuancer og synspunkter frem, som ellers ikke var kommet frem. Nu kan det selvfølgelig godt være, at udviklingen på dette område går så rask, at socialdemokratiet finder, de må indtage en anden attitude, ikke bare fordi man er oppositionsparti, men også fordi man føler, at sagens vigtighed gør det nødvendigt.

Kristeligt folkeparti mener dog, at arbejdsmarkedets parter uvægerlig må ind i den opgaves løsning. Som tidligere ordførere har nævnt, finder det allerede sted en del steder. Det er efter vores opfattelse den vej, man skal gå, både når det drejer sig om de arbejdsløse, og når det drejer sig om voksenundervisningen, og i den forbindelse synes jeg, at de tanker, som fru Lone Dybkjær gjorde opmærksom på, er meget vigtige at bygge videre på. Jeg håber derfor, at undervisningsministeren også vil være med til det.

I øvrigt vil jeg ikke gå nærmere ind på substansen – det synes jeg ikke der er nogen grund til efter de bemærkninger, som er faldet – men vil nøjes med at sige, at vi synes, det er vigtigt at få drøftet problemstillingen, medens vi ikke kan acceptere forslagene i den form, de foreligger.

Formanden:

Ordføreren vedrørende beslutningsforslag nr. B 97 angående forslag til folketingsbeslutning om betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden, fru Marianne Bentsen-Pedersen, har ordet.

Marianne Bentsen-Pedersen (SF):

Der er mange, der har gisnet om, hvorfor disse to forslag nu foreligger lige præcis samtidig og lige nu, og for at det ikke skal give grund til nogen mytedannelse, vil jeg gerne afkræfte eventuelle sådanne myter. Som sagt fremsatte vi for et års tid siden et forslag om betalt frihed til uddannelse, men fik dengang at vide, at det var for dyrt, at det var for omfangsrigt, og at der kom for meget på én gang, så det ikke kunne lade sig gøre.

Derfor gik vi tilbage til vores gruppes interne uddannelsesudvalg for at omarbejde forslaget, sådan at der blev en mere gradvis indkøring af forslaget, og det er det, vi er blevet færdige med nu. Vi ville også gerne have overenskomstforhandlingerne overstået,

[Marianne Bentsen-Pedersen]

sådan at vi kunne se, om der var nogen inspiration at hente dér. Efterhånden var vi blevet færdige med at udarbejde det nye forslag og havde fremsat det, og så kom socialdemokratiet altså meget kort tid efter også med et forslag. Derfor syntes vi, det var praktisk, at man tog debatten samlet, og det håber jeg ikke der er nogen har noget imod; derved undgår vi at skulle tale om det samme emne den ene dag efter den anden. Det havde måske endda været praktisk, hvis det var endnu tidligere, sådan at vi havde fået det sammen med det radikale forslag.

Arbejdsministeren talte meget om, at dette her måtte være noget, som skulle overlades til arbejdsmarkedets parter; staten skal ikke blande sig, og staten skal ikke bidrage.

Jeg mener, at vi herinde har lavet forskellig lovgivning, der henvender sig til arbejdsmarkedets parter, og som lapper ind over overenskomstrådet, hvad jeg vil medgive dette her også gør. Vi har bl.a. lavet en ferielov, som er en kombination af arbejdsmarkedets forhandlinger og af lovgivning, og jeg kunne sagtens forestille mig, at dette her også skulle ende sådan, at man laver nogle rammelovgivelser herinde, som så skal følges op af overenskomster på arbejdsmarkedet.

Jeg vil også sige, at man jo har haft forhandlinger på arbejdsmarkedet om dette problem, i og med at man har vedtaget ILO-konventionen nr. 140 om, at der skal være betalt frihed til uddannelse i Danmark. Jeg ved godt, at der stadig væk kører en debat fra arbejdsgiverside, hvor man siger, at det er opfyldt, og hvor LO siger, at det ikke er opfyldt. Den diskussion kan de selvfølgelig fortsætte med, og det er også noget af det, der kommer op her.

Arbejdsministeren var inde på, at SF var blevet narret, for nu sagde socialdemokratiet, det skulle være det offentlige, der skulle betale, i modsætning til sidst, hvor de sagde, at det var arbejdsgiverne, der skulle betale. Når vi nu fremsætter et forslag om, at det skal arbejdsgiverne, så måtte det nok have været i tiltro til, at socialdemokratiet holdt fast ved deres første indskydelse. Det er det ikke, for også vores første forslag fra den 24. marts 1982 byggede på, at det var arbejdsgiverne, der betalte til uddannelserne, og det har vi altså holdt ved, uanset altså at socialdemokratiet har ændret holdning, men også selv

om vi havde vidst det på forhånd, havde vi såmænd holdt ved det alligevel.

Fru Jytte Andersen snakkede meget om, at det offentlige skulle betale, fordi der var tale om et stort efterslæb af uddannelse, og det er jeg da sådan set enig i at der er. Men jeg mener på den anden side, at det også er vigtigt, at arbejdsgiverne kommer ind og betaler her, for ellers bliver det folk selv, der betaler deres egen uddannelse, og det synes jeg egentlig ikke er rimeligt. Jeg mener, det er rimeligt, at arbejdsgiverne går med ind, også fordi arbejdsgiverne naturligvis kan have fornøjelse af det, det er jo ikke ensidigt arbejdstagerne, der har fornøjelse af dette. Men en af forskellene på vores forslag er, hvem der skal betale det. En anden er længden af uddannelsen, hvor vores ligger i størrelsesordenen 3 uger om året, hvor socialdemokratiets ligger omkring 2 uger. Socialdemokratiet vil gerne have 6 års anciennitet, før man påbegynder ordningen. Det synes vi ikke der er nogen grund til. Men jeg synes, det er nogle ting, som vi må tage op i udvalget og måske også ved siden af udvalget for at diskutere, om vi ikke kan finde nogle løsninger, som vi kan blive enige om på disse punkter. Det bliver måske det med betalingen, der bliver det sværeste kompromis at lave, men jeg er da meget indstillet på, at vi får drøftet det nøje igennem for at se, om der er nogle berøringsflader, hvilket jeg tror der er.

Hr. Bakholt talte om, at man kunne bruge understøttelsen til denne reform. Her vil jeg sige, at hr. Bakholt godt ved, at vi egentlig ikke har råd til den understøttelse, hvis jeg må sige det på den måde. Vi har ikke råd til, at det bare bliver ved, sådan at vi kan sige, at de penge har vi, og dem kan vi så overføre, hvorefter det går glat fremover. Hr. Bakholt ved godt, at vi er nødt til at have flere indtægter, hvis vi skal bibeholde den understøttelse, hvad vi skal, altså at det ikke kan køre videre uændret, selv om vi flytter nogle penge fra det ene til det andet.

Hr. Bakholt siger også, at man skal have friheden til at vende tilbage. Det er jeg ganske enig i, det indgår også i vores forslag. Vi kender det fra anden lovgivning om barselordlov osv., man har ret til at vende tilbage, og det skal selvfølgelig også gælde her.

Den forbedrede personalepolitik ved jeg ikke rigtig hvad jeg skal mene om. Hr. Bakholt taler meget om erstatningsarbejdskraft.

[Marianne Bentsen-Pedersen]

Det er noget af det, vi har diskuteret meget, vil jeg godt sige, men vi har haft meget svært ved at finde tekniske løsninger på det problem. Vi forestiller os, at man på arbejdspladsen hele tiden skiftes til at gå på uddannelse, og det er meget svært at se, om det, hvis man fyrer et menneske, er en, som skulle have været inde i stedet for en, der er på uddannelse, eller om det er en, man ville have fyret alligevel. Jeg tror, det bliver meget svært rent teknisk at løse.

Hr. Bakholt nævnte også de uddannelsesmæssige skævheder. Det er noget af det, der er skrevet om i vores forslag.

Hr. Bakholt sagde, at det er vigtigt, at det er den enkelte selv, der afgør, hvilken uddannelse man vil have, og det er jeg ganske enig i. Nogle har været meget fortørnede over, at arbejdsgiverne efter vores forslag skulle betale, mens arbejdstagerne selv skulle bestemme, hvilken form for uddannelse de ville have, altså en, der ikke var arbejdsgiverdikteret. Jeg har før brugt sammenligningen og vil godt gøre det igen: selv om arbejdsgiveren er med til at betale folks ferie, betyder det ikke, at arbejdsgiveren skal bestemme, hvor folk skal hen på ferie.

Fru Karen Højte Jensen var inde på, at erhvervet havde for lille plads i dette forslag, og at der var for lidt erhvervsuddannelse og for megen almen uddannelse. Det hænger selvfølgelig sammen med de grundlæggende forskellige opfattelser, fru Karen Højte Jensen og jeg har af uddannelse. Jeg mener, at man på ethvert niveau i en uddannelse skal have både det erhvervsrettede og det almene element med. Det gælder folkeskolen, og det gælder videre op, at man selvfølgelig på længere sigt skal kvalificere sig til et job, men at det er lige så vigtigt, at man kvalificerer sig som samfundsborger. Det gælder naturligvis også denne slags uddannelser, at det ikke er et spørgsmål om, at nu skal arbejdsgiveren altså have en bedre arbejdskraft. Det skal arbejdsgiveren også, men det er ikke det, der er drivkraften i dette forslag. Men jeg ved godt, at vi ser på det ud fra de 2 forskellige vinkler. Fru Karen Højte Jensen talte om oplysningsforbundene, hvor man betaler et beskedent beløb. Det er noget af det, regeringen efterhånden er med til at gøre mindre beskedent, ganske vist i fortsættelse af den tidligere regerings bestræbelser. Men uanset det betyder det, at man skal gøre det uden

for arbejdstiden, og vi ved udmærket godt, at der er nogle, der er mere belastede af at være på arbejde end andre, og det vil være dem, der ikke udnytter den uddannelse, der organiseres af oplysningsforbundene.

Vi ved også, at der er nogle uddannelsesgrupper og befolkningsgrupper, der er mere motiverede for uddannelse end andre.

Fru Bente Juncker sagde, at man efter vores forslag skulle opøge folk på arbejdspladsen, for nu skulle de motiveres, og så spurgte fru Bente Juncker, om det var meningen, at uddannelsen skulle presses ned i halsen på dem. Jeg tror, det ville være en meget dårlig motivering, hvis man forsøgte sig med noget sådant. Men jeg synes på den anden side, det er klart, at ikke alle kan være lige motiverede for uddannelse, bl.a. fordi folkeskolen fungerer, som den gør: den udskiller folk, og den gør, at der er nogle, der allerede dér bliver tabere i uddannelsessystemet. De vil naturligt ikke være særlig motiverede for uddannelse, men kan måske blive det, hvis man kan tilbyde nye uddannelser, der ikke bare bygger på folkeskolen, men er alternative muligheder i uddannelsessystemet.

Fru Karen Højte Jensen talte naturligvis også om finansieringen og sagde, at enten ville det belaste virksomhederne for meget, eller også ville det belaste staten for meget, og ingen af delene kunne gå.

Fru Karen Højte Jensen sagde oven i købet, at selv om man finansierede det over skatten, altså staten finansierede det, så ville det alligevel belaste virksomhederne, da det er det eneste sted, vi har at hente pengene. Jeg mener ikke, at det er den udvikling, vi er inde i lige for øjeblikket, at man bare henter penge hjem fra virksomhederne for at dele dem ud andre steder. Jeg synes egentlig, det er det omvendte, der sker for øjeblikket.

Fru Karen Højte Jensen omtalte den metode, socialdemokratiet havde fremlagt, om en afgift på produktion på grund af teknologi. Det kan jeg sagtens tilslutte mig, da det er givet, at teknologien medfører, at der bliver mindre brug for arbejdskraften og derfor bl.a. råd til at få arbejdskraften under uddannelse.

Fru Karen Højte Jensen mente, at 70 pct. erstatningsarbejdskraft nok er for højt vurderet. Vi har også vurderet det lavere; derfor bliver vores forslag lidt dyrere. Det er jo

[Marianne Bentsen-Pedersen]

nogle vurderinger, man kan have, men som man ikke kan vide ret meget om.

Der blev også talt om de hjemmearbejdende kvinder eller rettere sagt: der blev talt om alle dem, der ikke er med i dette forslag. Der blev talt om hjemmearbejdende kvinder, om små selvstændige erhvervsdrivende og om arbejdsløse. De hjemmearbejdende kvinder har jo ikke noget løntab ved at gå på uddannelse, men jeg synes til gengæld, det er vigtigt, at man sørger for, at der er børnepasningsmuligheder, sådan at det rent praktisk er muligt at deltage i uddannelsen.

Om de små selvstændige erhvervsdrivende vil jeg også sige, at jeg synes, det er fint, hvis de går på uddannelse, men efter vores forslag er det arbejdsgiveren, der skal betale, det vil altså sige den lille erhvervsdrivende selv. Vi har ikke taget det med i vores forslag, for det er underforstået, at de bare kan være med. Men da det er arbejdsgiveren, der skal betale, er det altså den lille arbejdsgiver selv, der skal betale. Det er da muligt, at vi skal lave nogle udligningsordninger, det vil jeg ikke se bort fra.

De arbejdsløse har et stort behov, siger fru Karen Højte Jensen, og deri er jeg meget enig. Jeg synes, vi skulle gøre meget mere for at slække på de regler, der er om uddannelse og arbejdsløshed, sådan at man i meget højere grad kunne få lov til at deltage i uddannelse, hvis man var arbejdsløs. I vores forslag har vi da også skrevet, at man inden 1990 skal udbygge retten, så den kommer til at gælde alle arbejdstagere og arbejdsløse.

Det bliver sagt, at der ikke bliver taget hensyn til uddannelseskløften, at det bare er noget, man siger. Jeg ved ikke, må jeg nok sige, hvor meget socialdemokratiets forslag vil gøre ved uddannelseskløften, men det er noget af det, man måske også kan finde ud af ved at få nogle analyser af det. Det samme gælder den ene del af SFs forslag. Jeg tror, at det i høj grad vil være de veluddannede, der vil være motiverede for at tage denne uddannelse, og derfor ved jeg som sagt ikke, hvor meget det betyder. Men vi skriver jo i punkt 4 i vores forslag, at alle, der har under 12 års skolegang, skal have ret til at modtage undervisning i et, to eller flere år ad gangen, indtil de har 12 år. Det mener jeg vil være med til at udligne uddannelseskløften.

Hr. Hans Jørgen Holm spurgte, hvorfor det netop skulle være nu. Det har jeg været noget inde på. Han spurgte også, om det var løn under almen uddannelse. Det mener jeg ikke det er, og det mener jeg vi har begrundet i vores forslag. Vi har taget de mennesker, der skulle have lov til at tage et år ad gangen op til de 12 års skolegang, ud af forslaget, indtil de bliver 25. Det er netop for ikke at få den diskussion om, hvorvidt man nu kunne gå i gymnasiet med uddannelsesløn. Derfor har vi lavet en aldersgrænse, som gør, at det ikke kan betale sig at udskyde sin studentereksamen, indtil en sådan ordning eventuelt kunne træde i kraft.

Fru Lone Dybkjær siger, at det er fint med flere forslag, og det er jeg meget enig i. Så siger fru Lone Dybkjær, at det er kedeligt, at man mere eller mindre goldt afviser det. Der må være mulighed for et forlig, ligesom vi f.eks. har indgået et folkeskoleforlig. Det synes jeg lyder godt, fordi, som fru Lone Dybkjær også sagde, de radikale i deres egne krav var meget stilfærdige. Det var det, der blev sagt om det forslag. Man siger nej til socialdemokratiets produktionsafgift, nej til 6 år, nej til SFs arbejdsgiverfinansiering, ikke så meget om, hvor det forlig eventuelt kunne ligge. Det ligner mere en afvisning end et forsøg på at lave et forlig, synes jeg.

Fru Lone Dybkjær nævnte også, at det ikke var sikkert, at man skulle stå så stejlt på, at det skulle foregå inden for arbejdstiden. Det kender jeg også selv; jeg er også i en sektor, hvor man har delvis kompensation for uddannelse. Jeg troede egentlig, at fru Lone Dybkjær ville have sagt, at vi må diskutere det i forbindelse med spørgsmålet om nedsættelse af den daglige arbejdstid, hvilket jeg synes kunne være meget relevant, for i den sammenhæng må det helt bestemt indgå med en eller anden faktor.

Ellers vil jeg sige tak for den forholdsvis positive modtagelse, også fra hr. Steffensen. Hr. Steffensen mener, at problemet er vigtigt, at vi skal gøre noget ved problemet, men så vidt jeg forstod, kunne ingen af de fremlagte forslag bruges. Vi skulle køre videre, som vi hele tiden havde gjort det, og så se, om ikke det blev bedre af det. Nu har vi kørt videre – ja, jeg ved ikke, hvor hr. Steffensens udgangspunkt er – og foreløbig er der i hvert fald ikke sket nogen udligning af uddannelserne, der er ikke sket noget med uddannel-

[Marianne Bentsen-Pedersen]

seskløften. Det var noget af det, vi debatterede før i dag, da vi talte om lavindkomstkommissionens rapport.

Formanden:

Ordføreren for forslagsstillerne til beslutningsforslag nr. B 100 (om betalt frihed til uddannelse), fru Jytte Andersen, har ordet.

Jytte Andersen (S):

Jeg vil først sige, at jeg er i den samme situation som fru Marianne Bentsen-Pedersen, at jeg kan konstatere, at der i hvert fald på det principielle plan er enighed om behovet for efteruddannelse, om behovet for værdien af dette at have uddannelse. Der er også et overvejende flertal for, at man på en eller anden måde må sikre de befolkningsgrupper, som i dag ikke kommer ind i efteruddannelsessystemet, og som har en meget svag uddannelsesbaggrund. Det er det flertal, der er interessant i denne sammenhæng, selv om andre partier selvfølgelig ud fra nogle andre opfattelser også kan være interessante, men altså ikke i denne sammenhæng.

Ministeren, og jeg tror også fru Karen Højte Jensen, spurgte: hvorfor nu, hvorfor ikke, mens vi var i regering, og sådan noget? Jeg vil godt minde om, at i den åbningstale, den socialdemokratiske regering fremlagde sidste gang og forrige gang, var betalt frihed til uddannelse et element. Jeg vil også godt pege på, at i det 1. september-oplæg, regeringen kom frem med som udgangspunkt for et fortsat regeringsansvar, var der også tale om betalt frihed til uddannelse efter de principper, som ligger i ILO-konventionen, som i al stilfærdighed er tiltrådt af Dansk Arbejdsgiverforening og lønmodtagernes organisationer. Der er for mig at se ikke megen uklarhed om, at vi ikke opfylder ILO-konventionen. Den taler præcist om, at man skal sikre et lovgrundlag, som sikrer betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden. Derfor står jeg lidt uforstående over for, at nogle kan gå rundt med den opfattelse, at det er sket. Det er det faktisk ikke.

Ministeren spurgte, hvorfor vi fremsætter vores eget forslag, altså et socialdemokratisk forslag. Jeg kan give den begrundelse, at det radikale forslag, som vi har megen sympati for og velvilje over for, mangler nogle præciseringer af, hvilken gruppe det drejer sig om.

Det står i bemærkningerne, og det er udmærket, og det er det, vi gerne vil fastholde og have nærmere præciseret i de forhandlinger med de radikale, vi håber på, om dette forslag. Vi synes også, at det radikale forslag er lidt uklart i forhold til de økonomiske muligheder og sådan noget, og at det skal skubbes hen til at være et element i de næste overenskomstforhandlinger. Vi synes faktisk, det haster, og vi synes faktisk, at den situation, vi ved er aktuell med nedskæringer på voksenundervisningen, kunne vi godt sætte en stopklods på i forhold til denne diskussion. Derfor et konkret forslag fra os nu.

Ministeren citerede den forhenværende undervisningsministers svar, da vi havde debatten om SFs forslag. Det er rigtigt nok, at dette er et fagligt anliggende, men det er også et politisk anliggende, og den politiske del af det er vigtigere nu, hvor forudsætningerne for overenskomstforhandlingerne totalt er blevet ændret, da vi fik en ny regering, som jo så drastisk greb ind i overenskomsterne. Derfor er forudsætningerne for vores forslag altså også ændret.

Fru Karen Højte Jensen talte om typen af uddannelser og sagde, at det i højere grad skulle være efteruddannelse, som vi kender det, i højere grad de snævre, jobkvalificerende uddannelser. Jeg vil godt sige til fru Karen Højte Jensen, at der er tale om et supplement til den efteruddannelse, vi har i dag. Det er ikke et spørgsmål om at tage noget fra den efteruddannelse, det er et spørgsmål om at supplere den.

Jeg har efterhånden citeret undersøgelsen fra Teknologisk Institut mange gange, og det har jeg selvfølgelig gjort, fordi jeg synes, at den er vigtig og læseværdig. Den fortæller, at inden for de sidste 5 år er efteruddannelsessystemet tredoblet, og at efteruddannelsessystemet og andet af de samlede uddannelsesudgifter er steget fra 2½ pct. til 5 pct. Når vi ved, at efteruddannelsessystemet er lige så skævt i forhold til den befolkningsgruppe, som ikke har fået ret meget uddannelse, så synes vi, det er vigtigt, at den stigning, der også vil ske i de kommende år, sikrer den befolkningsgruppe, som i dag ikke har nogen uddannelse eller i hvert fald en meget beskedne uddannelse. Det er det, der er tale om. Jeg vil godt opfordre ordførerne for alle partier til at læse denne udmærkede redegørelse.

[Jytte Andersen]

Det er også et svar til fru Karen Højte Jensen, der peger på – det er jo rigtigt – at der foregår megen værdifuld uddannelse i oplysningsforbundenes regie. Det, der er karakteristisk for det, der sker i oplysningsforbundenes regie, er, at det foregår i fritiden, og at det sker mod betaling. Om den er beskeden eller ikke beskeden, afhænger vist af, hvilke øjne der ser på det. Jeg synes ikke, at den er beskeden, og jeg synes ikke, at vi fortsat kan byde den gruppe, der her er tale om, som har det hårdeste arbejde, og som i øvrigt har den laveste løn, at den kun har mulighed for efteruddannelse i fritiden og mod betaling.

Fru Karen Højte Jensen sagde også noget om 25 mia kr. Det stiller jeg mig meget uforstående over for. Det er kun, hvis man ganger det op indtil flere gange. Det, der er tale om her, er 800 mill. kr., og det fremkommer ved, at vi regner med en beskæftigelseseffekt på 70 pct., hvad jeg kunne forstå fru Karen Højte Jensen tvivlede på. Jeg skal da heller ikke sige andet – hvis fru Karen Højte Jensen ville høre efter – end at man selvfølgelig altid kan have sine tvivl om, hvorvidt det lige præcis er 70 pct. beskæftigelseseffekt. Vi foreslår, at den enkelte selv må vælge, hvor lang tid man vil gå på uddannelse, og det er klart, at hvis de korte kurser er de mest populære, så vil beskæftigelseseffekten være lidt mere beskeden, end vi regner med i vores forslag, men det er der så ikke noget at gøre ved.

Med hensyn til spørgsmålet fra fru Karen Højte Jensen vedrørende erstatningsarbejds-kraft må jeg sige, at vi ikke har lagt os fast på, at det skal være tvang. Vi har syntes, at det ville være hensigtsmæssigt, at man, hvis folk vælger en længere periode med uddannelsesfrihed, ansætter vikarer. Vi har ikke gjort det til en betingelse, for derved ville arbejdsgiverne jo have en ganske udmærket grundelse for at blokere for, at nogen kom på uddannelse.

Det næste spørgsmål, fru Karen Højte Jensen stillede, var, hvad der ligger i, at vi skriver, at den valgte uddannelse skal følges. Der ligger det i det, at hvis man har fået fri fra sit arbejde og lønkomensation til at gå på uddannelse, så finder vi, det er hensigtsmæssigt, at man også tager den uddannelse, for at der skal være lidt rimelighed i det. Den enkelte må selv bestemme, om det skal

være en almen uddannelse eller en mere faglig uddannelse.

Vi siger ikke, at vi skal tage noget fra de unges uddannelse. Vi mener faktisk, at der er tale om et både-og.

Til hr. Hans Jørgen Holm, der var lidt bekymret for produktionsgrundlaget, hvis vi gennemførte dette, vil jeg sige, at produktionsgrundlaget jo er afhængigt af det eneste råstof, vi har, nemlig en veluddannet arbejdskraft. Man kan have den opfattelse, at det drejer sig om, at uddannelsen er jobkvalificerende, men der er kendsgerninger, der taler for, at efteruddannelse, mobilitet, fleksibilitet er afhængig af, at man har en bred, almen grunduddannelse. Ellers er efteruddannelsens virkning sparsom. Derfor er der altså tale om et både-og.

Vedrørende de uddannelser, man kan vælge, vil jeg henvise til bemærkningerne til forslaget, som afhængigt af, hvad den enkelte vælger, taler om arbejdsmarkedsuddannelser, amtskommunale enkeltfagskurser, folkehøjskolernes, oplysningsforbundenes og organisationernes kurser. Der er altså et bredt spektrum. Det, der er afgørende, er, at den enkelte får reelle muligheder for at vælge.

Jeg vil godt tilslutte mig fru Lone Dybkjær's opfordring til regeringen og sige, at både her og i den offentlige debat har vi set, at der er et flertal, bestående af de radikale og SF og socialdemokratiet, om en reform, som vi skal diskutere i uddannelsesudvalget. Vi agter faktisk at udnytte det flertal. Vi synes ikke, der er nogen grund til at vente på, at vi får en ny og mere fornuftig regering. Derfor vil vi tage kontakt med de radikale og SF i håb om at holde sammen på det flertal.

Jeg vil bede regeringen om at lade være med at sidde med armene over kors, men acceptere, at der er et flertal her i folketinget. Jeg vil håbe, at regeringen, ligesom i efterhånden nogle andre sager, accepterer, at folketinget er sammensat således, og at den lige så godt kan arbejde sammen med det i stedet for at arbejde imod det.

Bakholt (S):

Når man hørte den konservative ordfører og venstres ordfører, fik man uvilkårligt det indtryk, at man ikke skulle gøre så forfærdelig meget ved dette problem. Nok erkendte

[Bakholt]

de, at der var et uddannelsesefterslæb, men der kunne ikke gøres noget ved det.

Jeg skal ikke rive op i den debat, vi har haft i eftermiddag om lavindkomstkommissionens betænkning og disse ting, men en kendsgerning er det, at de, der har den dårligste uddannelse, også er dem, der har de dårligste job. Det er dem, der har de ringeste indtægter. Det er dem, der meget ofte bor dårligst. Selv om vi med rette en gang imellem praler af, at vi har en meget høj boligstandard her i landet, er der altså nogle mennesker, der bor dårligt, og det er netop dem, der er dårligst stillet, så der er altså al mulig grund til at gøre noget effektivt ved det.

Derudover har jeg et par bemærkninger til de 2 repræsentanter for de borgerlige partier.

Der sættes spørgsmålstegn ved, hvorfor samfundet eller det offentlige skal blande sig i det her, det er et arbejdsmarkedsanliggende. Ja men det er jo altså samfundet, staten, det offentlige, der lægger rammerne for al øvrig uddannelse her i samfundet. Derfor er det nærliggende, at det bliver det offentlige, der lægger rammerne for voksenuddannelsen. Det er heller ikke alle, der er dækket af en overenskomst, og hvis forslaget skal omfatte alle, er det en forudsætning, at det er samfundet, der lægger rammerne for disse ting.

Der blev også sat spørgsmålstegn ved den beskæftigelsesmæssige effekt, der kunne være i det. Den kan man selvfølgelig diskutere, men jeg har stadig væk den opfattelse, at hvis man tilrettelægger dette på fornuftig måde, laver en rigtig lovgivning, så vil der løbende være en række mennesker under uddannelse, og det tvinger virksomhederne til på en helt anderledes måde at planlægge deres personalepolitik og lave en fornuftig ordning med hensyn til at sikre sig erstatningsarbejdskraft. Så jeg tror, at dette virkelig betyder, at der er nogle mennesker, der får gavn af det ved, at de får et stykke arbejde.

Jeg skal sige til regeringen, at jeg også har opfattet det sådan, at der er et flertal i dette folketing, der i hvert fald er enig om, at det er nødvendigt at gøre noget ved dette problem. Derfor skal der også fra min side lyde en meget stærk opfordring til de nuværende regeringspartier til ikke at være så negative, til at prøve på at gå ind i dette, så vi finder nogle fornuftige løsninger. Jeg mener, at det haster. Det drejer sig ikke bare om, at de nuværende uddannelsesproblemer skal løses,

også om den kendsgerning, at der i fremtiden vil være behov for løbende uddannelse, en vekselvirkning mellem arbejde og uddannelse, og det er nu, rammerne for disse ting skal lægges.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagenes overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslagene til folketingsbeslutning henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget *Niels Anker Kofoed* har meddelt mig, at han på grund af udsendelse i offentligt hverv ikke regelmæssigt vil kunne give møde i tinget i mindst 7 dage, hvorfor han anmoder om orlov fra og med den 16. maj samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

I skrivelse af 6. maj 1983 meddeler arbejdsministeren, at hun ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give folketinget en skriftlig

Redegørelse om udviklingen på arbejdsmiljøområdet.

(Redegørelse nr. R 18).

Eksemplarer er omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Redegørelsen vil komme til forhandling tirsdag den 17. maj 1983.

Boligudvalget har afgivet betænkning over:

Forslag til lov om ændring af lov om indeksregulerede realkreditlån. (Lovforslag nr. L 191).

[Formanden]

Boligudvalget har endvidere afgivet betænkning over:

Forslag til lov om ændring af lov om andelsboligforeninger og andre boligfællesskaber. (Prisfastsættelsesbestemmelse for andele i andelsboligforeninger opført med offentlig støtte og finansieret med indekslån). (Lovforslag nr. L 192).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Kulturudvalget har afgivet tillægsbetænkning over:

Forslag til lov om ændring af lov om statstilskud m.v. til zoologiske haver. (Lovforslag nr. L 92).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændring i følgende udvalg:

Udvalget vedrørende Grønlandslove (6/5 83):

Udtræder: Burgdorf (KF)

Nyt medl.: Ikast (KF)

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse 9/5 1983 til folketinget om udviklingen på arbejdsmiljøområdet.

(Redegørelse nr. R 18).

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Regeringen ønsker indledende at tilkendegive en positiv holdning til arbejdsmiljøet og en vilje til vedvarende forbedring af arbejdsmiljøet. Regeringen lægger samtidig vægt på, at indsatsen for at forbedre arbejdsmiljøet tilrettelægges således, at der gives rimelig tid til nødvendige omstillinger på virksomhederne. Vigtigt er det også, at de ansatte gennem oplysning og motivation tilskyndes til at undgå arbejdsmiljøskader, f. eks. ved at benytte de beskyttelsesforanstaltninger, som virksomhederne stiller til rådighed, herunder personlige værnemidler.

1. Arbejdsmiljøloven

Loven blev vedtaget den 23. december 1975 til ikrafttræden 1. juli 1977. De væsentlige nye elementer i loven er følgende:

– det *udvidede sundhedsbegreb*, hvorefter arbejdsbetingede skader og sundhedsskadelige

ge påvirkninger opfattes i bredere forstand end tidligere,

- *forebyggelsessynspunktet*, hvorefter indsatsen mod de skadelige faktorer i arbejdsmiljøet skal ske på det tidligst mulige tidspunkt,
- *rammelovsprincippet*, der indebærer, at lovens mange bemyndigelser til arbejdsministeren skal bruges til at udarbejde detalregler for de enkelte arbejdsområder og arbejdsmiljøproblemer i nært samarbejde med arbejdsmiljørådet, hvor arbejdsmarkedets parter er repræsenteret,
- en målsætning om *løbende tilpasning* af arbejdsmiljøet og dermed de regler, der er fastsat i henhold til loven, til den tekniske og sociale udvikling i samfundet.

Loven må siges at repræsentere et højt ambitionsniveau med baggrund i dels den stærke velstandsudvikling i årene til og med første halvdel af 1970'erne, dels et oplevet misforhold mellem på den ene side den øgede materielle velstand og komfort i fritid og samfundsliv og på den anden side en række alvorlige problemer i arbejdsmiljøet.

Loven er ændret i 1978 (ikrafttræden af bestemmelsen om bedriftssundhedsjeneste) og 1979 (udbyggede regler om kemiske stoffer og materialer m.v.).

2. Udviklingen i arbejdsmiljøet

I det danske erhvervsliv sker der til stadighed ændringer i markedsforhold, produktionsprocesser, tilrettelæggelse af arbejdet, teknologi osv., hvorved også arbejdsmiljøet undergår en forandring. Blandt de udviklingstræk, der i de senere år har påvirket arbejdsmiljøet i både positiv og negativ retning, skal nævnes den øgede anvendelse af kemiske stoffer og materialer, automatiseringen og den hastige teknologiske udvikling i øvrigt.

I en tid, hvor der ofte fremmanes skræmmebilleder af teknologiens virkninger, kan der være grund til at understrege, at teknologiske nyskabelser ofte har betydet meget væsentlige forbedringer i arbejdsmiljøet, f. eks. ved at afskaffe snavset, støjende og fysisk tungt manuelt arbejde.

De problemer, man tidligere ofrede størst opmærksomhed, var maskinbeskyttelse og ulykkesbekæmpelse. Med arbejdsmiljølovens vedtagelse var det bl. a. hensigten at dreje opmærksomheden over mod især kemiske